

NACHO ALAMILLO DOMINGO

Soci director d'Astrea La Infopista Jurídica, SL

Nacho Alamillo és llicenciat i doctor en dret, així com auditor de sistemes d'informació i gerent de seguretat de la informació certificat per ISACA. També disposa d'altres certificacions professionals en l'àmbit de les tecnologies de la informació, com COBIT i ITIL. Té més de 20 anys d'experiència professional en el camp de la signatura electrònica i altres proves electròniques, així com en la provisió de serveis per a proveïdors regulats. Ha estat membre de diversos grups de treball nacionals i internacionals i disposa de més de 75 publicacions relacionades amb els àmbits descrits amb anterioritat. També ha estat vocal de noves tecnologies a la Comissió Nacional d'Avaluació i Tria Documental de Catalunya.

1. Quina és la teva experiència quan has treballat amb arxivers i gestors de documents? Quina és la teva valoració de la nostra professió?

La meva experiència ha estat majoritàriament positiva, excel·lent en molts casos, i en particular, quan m'he relacionat amb professionals orientats a cobrir el cicle de vida complet del document —incloent-hi, òbviament, el document electrònic. En aquest sentit, cal reconèixer que, almenys a Catalunya, la comunitat professional d'arxivers i arxiveres i gestors de documents és notablement potent; més encara, quan es compara amb altres territoris de l'Estat, certament endarrerits en capacitats de gestió de documents.

Al meu parer, la professió de gestor de documents i arxiver es troba en un moment d'oportunitat, tant per la creixent importància dels requisits que imposen les normes de sistemes de gestió de qualitat, seguretat, gestió mediambiental, etc., a entitats públiques i privades com per la transformació digital dels processos. En aquest darrer cas, els documents es deixen de considerar un passiu per esdevenir un actiu de negoci, en especial quan aquests documents permeten tractaments automatitzats de les dades que contenen i autèntiquen. Necessitem professionals preparats per ajudar-nos a extreure el màxim valor d'aquests documents.

Cal reconèixer que, almenys a Catalunya, la comunitat professional d'arxivers i gestors de documents és notablement potent; més encara, quan es compara amb altres territoris de l'Estat, certament endarrerits en capacitats de gestió de documents.

2. Consideres que caldria ampliar les habilitats i els coneixements tecnològics en els estudis d'arxivística i gestió de documents? En quin sentit?

Absolutament, sí. Tot i que no és la seva responsabilitat principal, el professional de la gestió de documents s'ha de poder relacionar amb els tècnics per col·laborar en el disseny dels sistemes d'informació que gestionen documents, per a la qual cosa necessita conèixer i comprendre de manera suficient les tècniques subjacents als documents electrònics, al llarg del seu cicle de vida.

Em refereixo als formats, les sintaxis i les representacions dels objectes digitals corresponents a documents, però també a la semàntica de les informacions que contenen aquests mateixos documents; encara més, a la captura

del context, les normes de seguretat i d'accés i la confiança en el sistema. Es tracta de matèries que podríem anomenar ja clàssiques, però amb continguts que cal renovar per tractar les noves possibilitats tecnològiques, com, per exemple, en el cas de les tecnologies de registre distribuït com el blockchain, que ens poden aportar valor però que hem d'aprendre a tractar, igual que en el passat ens vam enfrontar a reptes avui superats com ara la signatura de documents individuals.

El professional de la gestió de documents s'ha de poder relacionar amb els tecnòlegs per col·laborar en el disseny dels sistemes d'informació que gestionen documents.

3. Consideres que l'actual administració electrònica està prou madura? Al teu parer, quins són els principals problemes de l'e-administració a Catalunya? Què s'està fent bé? I quines mancances té? Caldria una direcció única i una estratègia compartida a escala de país?

Malauradament, no es pot dir que l'administració electrònica estigui madura, ni a Catalunya ni a la resta de l'Estat. Sense perjudici de l'enorme complexitat del problema— que el legislador

espanyol ha obviat, de manera entre naïf i malintencionada envers la resta d'administracions territorials—, la veritat és que el panorama no pot rebre una valoració positiva.

Han de rebre una valoració positiva els esforços en identitat digital i interoperabilitat, en especial gràcies a la tècnica de la cooperació, en la qual destaca en particular el consorci AOC i el consorci Localret, així com el paper de les diputacions provincials, i gràcies també a l'aplicació d'estàndards d'interoperabilitat i seguretat. Tanmateix, continuem observant un dèficit estructural respecte a la gestió de documents electrònics, que clarament impedeix el compliment de la legislació de procediment administratiu. I no és només un problema tècnic, sinó també un repte d'incorporació de personal gestor de documents, amb la dotació pressupostària i la ubicació orgànica corresponents.

En aquest sentit, crec que és imprescindible repensar el model de gestió, abandonar la visió exclusivament patrimonial o cultural —la importància de la qual no nego— i, posats a demanar, establir una autoritat de gestió transversal a totes les administracions, possiblement dependent del Parlament de Catalunya.

Crec que és imprescindible repensar el model de gestió, abandonar la visió exclusivament patrimonial o cultural —la importància de la qual no nego— i, posats a demanar, establir una autoritat de gestió transversal a totes les administracions, possiblement dependent del Parlament de Catalunya.

4. Quin paper tenen o haurien de tenir els arxivers i arxiveres en l'àmbit dels serveis de confiança?

Els serveis de confiança han esdevingut, amb el Reglament (UE) 910/2014, de 23 de juliol, les principals institucions legals de prova electrònica, en suport d'algunes de les propietats que esperem dels documents electrònics, com ara l'autenticitat i la integritat. La necessitat de resoldre alguns dels requeriments de prova electrònica dels documents ha dut a la regulació de serveis de confiança com ara la conservació de la signatura i el segell electrònic, i a crear-ne els estàndards i els procediments corresponents. Això ens permet establir serveis, com els que ja fa anys va dur a terme l'extingida Agència Catalana de Certificació (CATCert), per garantir que en el futur es podrà comprovar l'autenticitat de les signa-

tures i dels segells electrònics, tot i que certament només és un aspecte, i no el més rellevant, de la conservació dels documents electrònics.

Per connexió, en alguns estats membres de la Unió Europea, com, per exemple, Bèlgica, s'ha regulat un nou servei de confiança, una mena d'arxiu segur de documents —en el sentit de repositori d'objectes digitals—, amb l'efecte jurídic de considerar que el document electrònic conservat en aquest arxiu ha estat correctament conservat a l'efecte legal. El que és interessant és que aquests arxius han d'estar a càrrec de professionals de la gestió de documents, fet que demostra que la conservació electrònica no és únicament un problema de seguretat.

En definitiva, ens trobem amb una certa fusió de les dues disciplines, cosa que em sembla absolutament encertada, i crec que hauríem d'importar aquest enfocament, que també s'observa a França o a Luxemburg.

5. Com veus el futur dels certificats electrònics? El blockchain és l'alternativa? I si no ho és, quines alternatives veus?

Els certificats electrònics tenen un aval legal, el Reglament (UE) 910/2014, del qual altres tecnologies no gaudeixen, ja que aquesta normativa no és neutral des del punt de vista tècnic. Per tant, en la mesura que necessitem

una signatura electrònica qualificada de persona física o un segell electrònic qualificat de persona jurídica necessàriament cal emprar un certificat electrònic. El mateix succeeix amb la signatura avançada en operacions transfrontereres, per raó del desplegament del mateix Reglament, i no sembla que això hagi de canviar en el futur.

És cert que els problemes i els inconvenients que hom associa als certificats electrònics se solucionen amb tècniques com ara la signatura al núvol, per la qual cosa potser assistirem a un ús més estès dels certificats, i no pas a la seva eliminació.

Una qüestió diferent és la del blockchain, que certament representa una tecnologia alternativa, en especial en relació amb la identitat. Tot i que els sistemes d'identitat autosobirana no requereixen certificats, en emprar al·legacions d'atributs individuals, les restriccions imposades per la normativa de protecció de dades comporten l'ús de la cadena de blocs per endosar al·legacions documentades fora de la cadena de blocs. Des d'aquest punt de vista, es podria implementar el certificat electrònic en forma d'al·legacions, canviant la tecnologia però mantenint el concepte legal. Això no més seria necessari si es vol que les signatures de documents en blockchain siguin qualificades, però en cap altre cas, cosa que ofereix espais molt interessants per a la innovació.

6. Consideres que els arxivers i els gestors de documents es preocupen suficientment de la seguretat? Caldria més atenció a les qüestions de seguretat?

Per a mi és evident la relació que necessàriament cal establir entre ambdues disciplines. La connexió conceptual de la gestió de documents amb la seguretat de la informació es palesa en referir-nos a qüestions com ara la integritat i l'autenticitat, que la normativa de seguretat espanyola considera dimensions de la seguretat de la informació, o els processos de conservació o accés als documents, que plantegen reptes tradicionalment tractats pels professionals dedicats a la gestió de la seguretat de la informació.

Per tant, la resposta ha de ser clarament positiva i exigeix als professionals de la gestió de documents i arxius dedicar la necessària atenció a la governança i la gestió de la seguretat de la informació, on poden fer aportacions importants en força qüestions: a tall d'exemple, una de les necessitats que cal cobrir en fer una anàlisi de riscos de seguretat és la valoració dels actius, tasca que entenc que han de fer, quant als documents, els professionals de la gestió de documents i arxius. Un altre exemple el trobem en la classificació de la informació (particularment, la que es troba en els documents, en el sentit més ampli possible) i el posterior tractament d'aquesta

informació, mitjançant millors pràctiques en etiquetatge i manipulació dels documents.

En definitiva, entenc que és molt important que els professionals de la gestió de documents i arxius tinguin coneixements de govern i gestió de la seguretat de la informació

El que potser no és tan important és adquirir un coneixement tècnic sobre ciberseguretat; és a dir, sobre les tècniques de protecció dels actius en suport informàtic, un àmbit d'actuació que és més propi d'altres especialitats, com les enginyeries. En efecte, no sembla útil al professional de la gestió de documents i arxius segmentar xarxes per reduir el risc d'accés no autoritzat, o instal·lar sistemes de prevenció del programari maliciós.

En definitiva, entenc que és molt important que els professionals de la gestió de documents i arxius tinguin coneixements de govern i gestió de la seguretat de la informació, però no cal entrar en actuacions de caràcter tècnic especialitzat, que de manera natural pertocuen a altres disciplines.

7. Creus que els arxivers i arxiveres tenen lloc en el sector privat? En quins àmbits del sector privat són necessaris els arxivers, què podrien aportar?

Com he indicat abans, hi ha dues forces importants que impulsen l'adopció de la praxi arxivística a les empreses. En primer lloc, la progressiva extensió de programes de compliment (compliance) penal i administratiu, inclosa l'adopció de normes de sistemes de gestió i altres normes tècniques per part de les empreses privades, es tradueix en una producció més elevada de documentació amb valor evidencial. D'ací es desprèn la necessitat d'adoptar programes de gestió de documents, on cal aplicar tota la pràctica professional de l'arxivística.

D'altra banda, a mesura que les empreses avancen en el procés de transformació digital, digitalitzen els seus documents i els converteixen en actius de negoci que cal explotar. A diferència de la gestió del passiu documental en paper, en el cas de la digitalització els documents es perceben com un actiu de l'organització. No és que abans no ho fossin, un actiu, sinó que la seva funció s'amplia, es transforma també, i això impulsa la necessitat de gestionar adequadament aquest actiu.

En general, en tots dos casos aquesta necessitat és més intensa en entorns empresarials altament regulats, com en els sectors financer, energètic, de

transport, etc., amb independència de la dimensió de l'organització.

La meua experiència, tot i que evidentment és limitada, avala aquesta visió. En totes aquelles organitzacions amb les quals hem col·laborat per implementar la signatura electrònica hem pogut veure que de seguida es feia palesa la necessitat de gestionar els documents i l'arxiu, per la qual cosa han acabat iniciant projectes en aquesta direcció. En aquest sentit, la digitalització implica l'adopció de pràctiques de gestió de documents que s'haurien d'haver implementat en relació amb els documents en paper.

8. Quins arguments usaries per incloure arxivers i arxiveres en equips de consultoria encarregats d'implementar processos ja sigui a l'empresa privada o a l'Administració pública?

La gestió de processos és una disciplina que presenta una complexitat enorme, per la qual cosa s'ha d'abordar amb un enfocament ampli, des de les diverses disciplines. Això inclou la visió del negoci, l'ús de tècniques matemàtiques d'anàlisi de xarxes i dades, el compliment legal i, també, l'aportació de la gestió de la informació que els processos generen, tracten, consumeixen, conserven, etc.

Quan ens referim a la informació documentada, la intervenció dels professionals de la gestió de documents i arxius

Quan ens referim a la informació documentada, la intervenció dels professionals de la gestió de documents i arxius esdevé essencial, ja que la manca de disseny, o les seves deficiències, implicarà riscos inacceptables per a l'èxit del projecte

esdevé essencial, ja que la manca de disseny, o les seves deficiències, implicarà riscos inacceptables per a l'èxit del projecte. En aquest sentit, el principal argument es basa a fer entendre que el paper de l'arxiver o arxivera s'ha de considerar des del principi del projecte de transformació dels processos, durant el disseny, i no pas al final del cicle de vida dels documents, quan simplement pensem en aquest professional perquè ens permeti buidar els prestatges —com encara es percep, cosa que lògicament és criticable. Al contrari, l'aportació de màxim valor de l'arxiver es produeix durant aquest disseny, interactuant amb la resta de parts interessades, per tal de construir un procés de negoci que maximitzi l'aprofitament de la informació.

EXPERIÈNCIES

